

ІСТОРИЯ І ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

УДК 327(4/9); 930.22(4/9)

**СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО
СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА**

Маркіян Мальський

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Січових Стрільців, 19, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032) 239-41-32*

Проаналізовано сучасний стан українсько-польського співробітництва в різних сферах міждержавних відносин. Зроблено огляд чинників формування динаміки українсько-польського співробітництва у політичній сфері міждержавних відносин. Проаналізовано динаміку зовнішньоторговельної та інвестиційної діяльності обох країн у контексті розвитку національних економік, з'ясовано перспективи та проблеми покращення інвестиційного клімату та розширення експортно-імпортного потенціалу двосторонніх економічних відносин. Окремо розглянуто співпрацю між країнами у сфері науки, освіти, культури.

Ключові слова: українсько-польські відносини, стратегічне партнерство, політичний діалог, зовнішня торгівля, європейська інтеграція.

Важливе геополітичне положення України і Польщі, культурно-етнічна спорідненість наших народів, широкий людський і ресурсний потенціал, політична воля до поглиблення всебічної співпраці дає вагомий та передбачуваний результат: гарантію миру, стабільності і процвітання наших держав та всього європейського континенту.

Динамічний та послідовний розвиток відносин між Україною та Республікою Польща зумовлений взаємодоповнювальним елементом національних інтересів країн-сусідів у багатьох сферах. Сьогодні українсько-польський діалог збагачується принципово новими елементами. Обидві країни суттєво збільшують свій внесок у підтримку європейської та світової безпеки, в полі зору проблематика формування стабільного, економічного розвинутого та демократичного суспільства в регіоні Центрально-Східної Європи.

Важливо, що упродовж десятиліть поглиблення стратегічного партнерства між Україною та Польщею і на сьогодні продовжує залишатися одним із пріоритетів зовнішньої політики обох країн.

Однією з характерних рис українсько-польських міждержавних взаємин є активний діалог на найвищому та високому рівнях, для якого притаманні традиційно високий рівень довіри, взаєморозуміння та підтримка. Декларації змінилися на проекти і угоди, наміри – на дії, теоретичні задуми набувають дедалі більш практичних рис. Неабияку роль у цьому відіграє і діяльність двосторонніх інституційних механізмів.

Протягом 2012 року - III кварталу 2013 року відбулося 40 двосторонніх візитів та зустрічей в рамках багатосторонніх форматів, а також 17 телефонних розмов на найвищому і високому рівнях, понад 100 зустрічей представників профільних міністерств і відомств обох країн, 14 засідань двосторонніх інституційних механізмів.

Серед найбільш практичних результатів проведених зустрічей та засідань двосторонніх інституційних механізмів слід виокремити такі:

1. Одним із визначальних чинників сучасних українсько-польських відносин є **підтримка Польщею євроінтеграційних устремлінь України** та конструктивний підхід офіційної Варшави до всебічного розвитку діалогу з Україною як у двосторонньому, так і багатосторонньому вимірах. Найбільш яскравими прикладами активної взаємодії сторін стало парафування Угоди про Асоціацію та ЗВТ Україна – ЄС (30.03.2012 р., м. Брюссель), з 11.09.2012 р. розпочала свою роботу польська місія з питань надання допомоги українській стороні у реалізації Плану дії з лібералізації ЄС візового режиму для громадян України

Головним завданням польської дипломатії вважається утримання України в полі європейських стратегічних інтересів. У контексті реалізації Україною євроінтеграційних устремлінь, позиція Республіки Польща упродовж десятки років продовжує залишатися незмінною. На сьогодні офіційна Варшава відіграє ексклюзивну роль у забезпеченні діалогу між Києвом та провідними західними столицями з метою вироблення спільних виважених підходів щодо подій в Україні та досягненні прогресу з євроінтеграційної тематики. Усі політичні сили Польщі зацікавлені у продовженні конструктивних відносин з Україною як у контексті реалізації нашою державою євроінтеграційних устремлінь, так і у контексті поглиблення співробітництва у всіх сферах двосторонньої взаємодії. Найбільш амбітним завданням порядку денного діалогу є підписання саме під час Вільнюського Саміту «Східного партнерства» (листопад ц. р.) Угоди про асоціацію Україна–ЄС та створення ЗВТ. Практичним кроком офіційної Варшави у наданні співробітництву України з ЄС якісно нового виміру стали й численні ініціативи у проведенні багатосторонніх зустрічей на найвищому та високому рівнях з лідерами країн-членів Євросоюзу у тому числі як під час головування Польщі як в Раді ЄС, так і у В-4. Враховуючи рівень стратегічного партнерства між Україною та Польщею, польська сторона активно залучала наявний інструментарій впливу в інституціях ЄС, з метою недопущення спроби окремих політичних гравців призвести до «охолодження» відносин на лінії Київ–Брюссель. Таким чином, успіх нашої держави на євроінтеграційному напрямі стане свідченням дієвості українсько-польського стратегічного партнерства та зростання його ваги у загальноєвропейському вимірі.

2. Практичною імплементацією відносин стратегічного партнерства між Україною та Польщею є **розвиток торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва**, що є запорукою успішного розвитку українсько-польських відносин, та, насамперед, невід'ємною складовою практичного виміру політичного діалогу.

Світова економічна криза відчутно вплинула на економічну ситуацію в регіоні. Однак приємно констатувати, що сьогодні Республіка Польща є найбільшим торговельним партнером України серед країн Центрально-Східної Європи та за результатами 7 міс. 2013 року займає четверте місце серед країн світу.

За даними Державної служби статистики України, за 2012 рік загальний обсяг взаємної торгівлі товарами та послугами між Україною та Польщею збільшився у порівнянні з 2011 роком на 3,4 % і становив 6,46 млрд дол. США. При цьому експорт зменшився на 7,2% та склав 2,72 млрд дол. США, імпорт зріс на 12,5 % і становив 3,74 млрд дол. США. Негативне для України сальдо склало 1,02 млрд дол. США.

За 7 міс. 2013 року загальний обсяг взаємної торгівлі товарами та послугами між Україною та Польщею збільшився у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року на 4,6 % і становив 3 779,1 млн дол. США. При цьому експорт українських товарів та послуг до Польщі зменшився на 5,7 % та склав 1 515,6 млн. дол. США; імпорт товарів та послуг в Україну зріс на 12,8 % і становив 2 263,5 млн дол. США; негативне для України сальдо у торгівлі товарами та послугами склало 747,9 млн дол. США.

За даними Держстату України, станом на 1 липня 2013 року обсяг польських прямих інвестицій в економіці України склав 945,3 млн дол. США (1,7 % від загального обсягу прямих іноземних капіталовкладень в національну економіку) та зріс з початку року на 28,9 млн дол. США.

В Україні працює понад 1 тис. підприємств з польським капіталом. Традиційно, прямі інвестиції з Польщі вкладено в переробну промисловість – близько 50 %, фінансовий сектор – 30 %, оптову і роздрібну торгівлю – 12 %.

Найвагомішими польськими інвестиціями в Україні є: фабрики сантехнічної кераміки «Церсаніт», паркету «Барлінек», меблів «Новий Стиль», упаковки «Кен-пак», автозапчастин «Інтер-Гроклін», металообробки «Полімекс-Мостосталь», банки «Кредобанк» та «Плюс-банк».

Обсяг українських інвестицій в польську економіку станом на 1 липня 2013 року складав 54,3 млн дол. США, (0,8 % від загального об'єму українських інвестицій за кордоном). За наявною інформацією, об'єм реальних українських капіталовкладень в польську економіку, які з різних причин не враховуються українською статистикою, може перевищувати 1 млрд дол. США.

Найвагомішими українськими інвестиційними проектами в Польщі є: металургійний комбінат «Гута Ченстохова» (інвестор – «ІСД»), суднобудівельний завод «Сточне Гданське» (інвестор – «ІСД»), «Гута Покуй» (інвестор – «Приват»), завод освітлювальних приладів «Геліос» (інвестор – «Іскра»), плодoperеробний завод «Т. В. Fruit Dwikozy» (інвестор – компанія «Т. В. Fruit» (власник торговельної марки «Яблуневий дар»), Мазовецький сироварний завод «Ostrowia» (інвестор – Група компаній «Milkiland»).

Проведення 6 березня 2013 року Дня української економіки на Варшавській фондовій біржі стало свого роду додатковим імпульсом для збільшення присутності нових українських компаній на біржі, адже присутність

українського бізнесу у Польщі це свого роду платформа для виходу на ринок ЄС.

Однак, незважаючи на хороші показники торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва, обидві країни не на повну потужність використовують наявний потенціал з метою збереження тенденції до їх збільшення.

Натомість в Україні працює понад 1 тис. підприємств з польським капіталом. Традиційно прямі інвестиції з Польщі вкладено в переробну промисловість – (близько 50 %), фінансовий сектор (30 %), оптову і роздрібну торгівлю (12 %). За даними Держстату України, станом на 31 грудня 2012 р. обсяг польських прямих інвестицій в економіці України сягав 916,4 млн дол. США (1,7 % від загального обсягу прямих іноземних капіталовкладень у національну економіку) та зріс з початку минулого року на 40,9 млн дол. США.

Найвагомішими польськими інвестиціями в Україні є: фабрика будівельної кераміки «Церсаніт», фабрика паркету «Барлінек», меблева фабрика «Новий Стиль», фабрика упаковки «Кен-Пак», фабрика автозапчастин «Інтер-Гроклін», фабрика металообробки «Полімекс-Мостосталь», банк «Кредобанк», «Плюс-банк», кластерне утворення «Агромісто».

3. Не менш важливою складовою поглиблення українсько-польського торговельно-економічного співробітництва є подальший **розвиток та інтенсифікація міжрегіональної та транскордонної співпраці**.

Співробітництво українських та польських регіонів є одним з головних механізмів запровадження європейських стандартів життя на місцевому та локальному рівнях. Активна транскордонна співпраця та особисті контакти представників українських та польських регіонів сприяють започаткуванню співробітництва між господарюючими суб'єктами обох держав, а також реалізації спільних соціально-економічних проектів та залученню іноземних інвестицій.

Головним аспектом подальшого розвитку Українсько-польського міжрегіонального та транскордонного співробітництва повинна стати його економізація. Співпраця українських та польських регіонів повинна сприяти практичній реалізації програм та проектів, спрямованих на збільшення товарообігу, залучення інвестицій, розвиток інфраструктури та підвищення рівня життя населення.

Надзвичайно важливе значення для розвитку українсько-польського транскордонного співробітництва має ефективне використання українськими бенефіціантами коштів, які надаватимуть у рамках нової фінансової перспективи Європейського Союзу на 2014–2020 р. У цьому контексті слід відзначити важливість усунення недоліків реалізації попереднього періоду Програми «Україна–Польща–Білорусь» Європейського інструменту сусідства та партнерства, а також створення макрорегіональної Карпатської стратегії та запровадження спеціальних фінансових механізмів для регіону Карпат. Стратегічним пріоритетом двосторонніх відносин України та Польщі є співробітництво в енергетичній сфері. Питання енергетичної безпеки,

використання сприятливого транзитного положення обох держав мають вагоме значення для обох сторін.

4. Важливими були і залишатимуться *міжособистісні відносини*. Промовистим кроком та практичним виміром інтенсивного діалогу для тисяч громадян стало підписання 6 червня 2012 р. Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про скасування оплат за оформлення національних довготермінових віз (Угода набула чинності 15.09.2012 р.).

Актуальним сьогодні є питання *продовження процесу примирення та єднання українського та польського народів*. Обидва народи з гідністю пройшли етап примирення та пробачення, однак сьогодні важливим є об'єднання зусиль задля спільного майбутнього. Вдалося мінімізувати негативний вплив складних питань спільної історії на розвиток українсько-польських взаємин. Важливу роль у цьому та практичним механізмом врегулювання питань чутливих сторінок історії є діяльність Українсько-польського Форуму партнерства (започатковано 25.02.2011 р., станом на сьогодні відбулося 5 засідань).

Активно розвивається співпраця двох країн у сфері освіти та науки. Промовистим фактом є доволі широка договірно-правова база двостороннього співробітництва між Україною і Республікою Польща, яка налічує 122 чинних міжнародних договорів. Співробітництво у галузі культури, науки та освіти регулюють такими нормативно-правовими актами:

- Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі культури, науки і освіти (1997);
- Протокол про співробітництво між Міністерством культури і туризму України та Міністром культури і національної спадщини Республіки Польща на 2010–2013 рр.;
- Угода про співробітництво у галузі охорони та повернення втрачених і незаконно переміщених під час Другої світової війни культурних цінностей (1996);
- Угода про співробітництво між Державним комітетом архівів України і Генеральною Дирекцією державних архівів Республіки Польща в галузі архівної справи (17.10.2008 р.).

Співробітництво між Україною та Республікою Польща характеризується інтенсивним культурним та науковим обміном між двома країнами шляхом участі їхніх представників у фестивалях, спільних творчих проектах, наукових конференціях, спортивних змаганнях і інших заходах в Україні та Республіці Польща. Співробітництво у галузі культури здійснюється в рамках Протоколу між Міністерством культури і туризму України та Міністром культури і національної спадщини Республіки Польща на 2010–2013 рр. Цей документ дає змогу пропагувати в РП українське візуальне мистецтво: у Польщі організують фестивалі українського мистецтва, виставки прикладного та декоративного мистецтва, обміни художніми колективами, гастролі театрів, покази фільмів. Йдеться, зокрема, про культурно-мистецькі та науково-пізнавальні програми, які готують як за участю української національної

меншини у Польщі, так і міністерств культури України та Польщі, неурядових організацій, фондів та відомств: польсько-український проект, присвячений ЄВРО–2012 – «Європейський стадіон культури», Фестиваль української культури, фестивалі «Українська весна», «Підляська осінь», «Битівська Ватра», Дні української музики у Варшавській філармонії, фестиваль лемківської культури «Лемківська Ватра», проведення Днів української культури у Щеціні, Венгожево, Гіжицьку, Любліні, фестивалів «Еколомия», Днів добросусідства на українсько-польському кордоні тощо.

У рамках реалізації Протоколу про співробітництво між Міністерствами культури України та Міністерством культурної спадщини Республіки Польща протягом 2011–2012 років реалізували спільний українсько-польський проект «Європейський Стадіон Культури», у рамках якого відбулося понад 250 культурних заходів, участь у яких брало 230 українських митців. Театральні дійства, сучасне кіномистецтво, доробок українських та польських музикантів, митців у галузі образотворчо-прикладного мистецтва стали яскравою презентацією сучасного культурного надбання українського та польського народів. У концертах брали участь такі українські гурти, як «8.К.А.У.», «Океан Ельзи», «Мандри», «Гайдамаки», «Тартак», співачка Лама, хор «Леополіс» зі Львова та інші.

Підписання угод про співпрацю відбулося 2012 р. між Національним музеєм у Варшаві та Міністерством культури Автономної Республіки Крим та між Національним музеєм у Варшаві та Інститутом археології Національної Академії наук України. Підписання угод даватиме змогу налагодити співпрацю в галузі культури щодо організації спільних досліджень та наукових конференцій, обміну науковим досвідом тощо, а також продовжити на наступні 5 років наукову співпрацю над реалізацією проекту «Боспорське місто Тірітака».

Міністерство культури РП 2003 р. започаткувало міжнародну програму «Gaude Polonia» для обдарованої української творчої молоді з метою стажування у Польщі та вдосконалення свого таланту за напрямками: поезія, прикладне мистецтво, театр, вокал. Програма реалізується Національним центром культури Польщі. Піврічна стипендіальна програма орієнтована на артистів, музикантів, літераторів, митців, які є вихідцями з країн Центрально-Східної Європи, передусім з України та Білорусі. Зазначимо, що 2012 року з 48-ми стипендіатів 33 – були вихідцями з України. Починаючи з 2003 року, участь у стипендіальній програмі брало близько 4 тисячі митців з України.

Плідна співпраця з музеєм «Королівські лазні» дала змогу організувати 2011 року виставку «Скарб з Києва. Королівська колекція медалей Станіслава Августа» з фондів Національного музею історії України.

Щороку відбуваються Міжнародні зустрічі музичних шкіл (організатор – фундація «Культура Анімі»), в яких беруть участь музиканти з України.

Великою популярністю та зацікавленістю польських громадян користуються «Дні України», які проводять як на регіональному рівні, так і серед студентської та шкільної молоді в різних регіонах Польщі. Під час цих заходів громадяни Польщі мають змогу ознайомитися з українськими культурними традиціями,

виступами українських музичних колективів, художніми майстер-класами, дегустувати страви української кухні.

Щорічно забезпечують участь української дитячої збірної у Міжнародних легкоатлетичних дитячих іграх, організатор яких – польське Товариство «Спорт для дітей та молоді». Надається сприяння в забезпеченні виїзду дитячої делегації Польщі в Республіку Крим для участі у дитячому фестивалі «Змінимо світ на краще!» – Всесвітньому форумі дітей на базі міжнародного дитячого центру «Артек».

Співробітництво у галузі освіти між Україною та Республікою Польща ґрунтується на Угоді про співробітництво між Міністерством освіти і науки України та Міністерством національної освіти Республіки Польща від 2 липня 2001 року, що спрямована на налагодження науково-освітніх зв'язків між навчальними закладами усіх рівнів і систем навчання, спільні дослідження з історії українсько-польських відносин, україністики та полоністики, забезпечення представникам національних меншин – польської в Україні і української в Польщі) належних умов для вивчення рідної мови на рівні дошкільної, початкової і середньої освіти. За даними Міністерства науки та вищої освіти Республіки Польща, у 2011/2012 навчальному році в Польщі навчалось 6 654 громадян України.

Особливе місце посідає створення спільних українсько-польських програм та проектів, спрямованих на активний обмін між освітніми та науковими закладами України та Польщі, молоді обох країн.

Підтвердженням конструктивної двосторонньої співпраці у галузі освіти стало підписання 25 листопада 2009 р. Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про навчання громадян України в Європейському колегіумі в Натоліні, яка передбачає фінансування Польською Стороною щорічно до 10-ти стипендій на підготовку українських фахівців з питань європейської інтеграції. У 2012/2013 навчальному році в Європейському колегіумі в Натоліні навчається 5 студентів з України.

Сьогодні близько 100 вищих навчальних закладів України плідно співпрацює з понад 200 учбовими закладами Польщі. В рамках відповідних угод про співпрацю до Республіки Польща щорічно відряджають близько 2 500 фахівців і студентів для наукової роботи та стажування, читання лекцій, участі у конференціях, довготермінової педагогічної роботи, на повний та частковий курс навчання, до аспірантури, для участі в роботі мовних курсів для студентів та викладачів.

З метою ознайомлення з досвідом роботи, налагодження і розвитку двостороннього співробітництва на постійній основі здійснюють обмін делегаціями молодіжні та студентські організації.

Прикладом двосторонньої співпраці у гуманітарній сфері може слугувати Українсько-польський проект щодо створення Міжнародного центру зустрічей студентської молоді України та Республіки Польща в Карпатах і відновлення астрономічної обсерваторії на горі Піп-Іван.

Двостороннє співробітництво між Україною та Польщею у галузі культури та освіти відкриває нові можливості для розвитку та поглиблення відносин між двома країнами, а також створює умови для ефективнішого запровадження спільних європейських програм та залучення досвіду Польщі щодо багатостороннього співробітництва у цій галузі.

Промовистим фактом успіху та динаміки українсько-польської співпраці стало проведення фінальної частини Чемпіонату Європи з футболу Євро–2012 – не лише як масштабної спортивної події, а, насамперед, унікального проекту, який мав важливе значення для наших держав у контексті політичного, економічного та культурно-гуманітарного значення. Важливим, у контексті проведення Євро–2012 стало запровадження на Українсько-польському державному кордоні (на території РП) з 5 червня до 5 липня 2012 р. спільного прикордонно-митного контролю.

Наповненню двостороннього діалогу реальним прагматичним змістом сприяло виконання Сторонами Дорожніх карт українсько-польського співробітництва на 2009–2010 роки та 2011–2012 рр.

Стратегічне партнерство між Україною та Польщею випробуване часом та виплекане не одним поколінням українців та поляків. Надзвичайно важливо, що українсько-польське стратегічне партнерство розвивається незалежно від внутрішньополітичної ситуації в обох країнах. Власне це і є додатковим стимулом, щоб напрацьований доробок співробітництва України та Польщі всебічно зміцнювати та збагачувати новими ініціативами і формами співробітництва.

Стаття надійшла до редколегії 15.02.2013

Прийнята до друку 25.02.2013

STRATEGY PARTNERSHIP BETWEEN UKRAINE AND POLAND ON THE MODERN STAGE

Markian Malsky

*Ivan Franko National University of Lviv,
19, Sichovykh Striltsiv Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032) 239-41-32*

The current state of Ukrainian-Polish cooperation in various spheres of international relations is analyzed. An overview of factors shaping the dynamics of Ukrainian-Polish cooperation in the political sphere of international relations is considered. The dynamics of foreign trade and investment in both countries in the context of national economies is examined; the prospects and problems of improving the investment situation and the expansion of export-import potential of bilateral economic relations are shown. The cooperation between the two countries in the field of science, education and culture is considered.

Key words: Ukrainian-Polish relations, strategic partnership, policy dialogue, foreign trade, European integration.

**РАЗВИТИЕ УКРАИНСКО-ПОЛЬСКОГО СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПАРТНЕРСТВА
НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ**

Маркіян Мальський

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Сечевых Стрельцов, 19, г. Львов, Украина, 79000, тел. (032) 239-41-32*

Проанализировано современное состояние украинско-польского сотрудничества в различных сферах межгосударственных отношений. Сделан обзор факторов формирования динамики украинско-польского сотрудничества в политической сфере межгосударственных отношений. Проанализирована динамика внешнеторговой и инвестиционной деятельности обеих стран в контексте развития национальных экономик, выяснено перспективы и проблемы улучшения инвестиционного климата и расширения экспортно-импортного потенциала двусторонних экономических отношений. Отдельно рассмотрены сотрудничество между странами в сфере науки, образования, культуры.

Ключевые слова: украинско-польские отношения, стратегическое партнерство, политический диалог, внешняя торговля, европейская интеграция.